

News č. 2/2011

Rekodifikace soukromého práva

Dne 18. 5. 2011 schválila vláda ČR návrh tří zákonů, které zřejmě povedou k jedné z největších legislativních změn za posledních 20 let. Jedná se o návrhy nového občanského zákoníku, zákona o obchodních korporacích a zákona o mezinárodním právu soukromém. Společně jsou tyto tři návrhy označovány za rekodifikaci soukromého práva. V případě jejich přijetí, které se vzhledem k doposud vyjadřované politické podpoře jeví jako velmi pravděpodobné, zruší a nahradí stávající občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb. ve znění pozdějších předpisů), obchodní zákoník (zákon č. 513/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů) a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním (zákon č. 97/1963 Sb. ve znění pozdějších předpisů), stejně jako dalších více než 200 právních předpisů. Pro úplnost je též nutné zmínit, že s mírnými odlišnostmi se jedná o tytéž návrhy, které byly předloženy Poslanecké sněmovně již začátkem roku 2009 a jejichž projednávání bylo s ohledem na tehdejší politickou situaci odloženo.

Mezi naprosto zásadní změny, které by měla zcela nová úprava soukromého práva přinést, patří odstranění nynější duality občanského a obchodního práva v závazkových vztazích. Úprava závazkových vztahů, tedy především smluvních závazků, která je dnes obsažena jak v občanském zákoníku, tak pro podnikatelské subjekty i v obchodním zákoníku, bude podle návrhů komplexně upravena pouze novým občanským zákoníkem. Mimoto bude občanský zákoník obsahovat též úpravu práva rodinného, dědického, tzv. věcných práv (především vlastnického práva) a samozřejmě zcela obecná ustanovení o osobách, věcech, právním jednání s vymezením nejzákladnějších pojmů.

Co se týká práva obchodního, zbývá vedle již zmíněného závazkového práva druhá část, označovaná jako korporátní právo, která by měla být obsažena v zákoně o obchodních korporacích. Jedná se o úpravu jednotlivých typů obchodních společností, jejich struktury, orgánů a jejich jednání. Návrh zákona úzce navazuje na návrh občanského zákoníku, který jej tak na rozdíl od současné duální právní úpravy nenahrazuje, ale doplňuje s cílem reagovat na odlišné charakteristiky podnikatelského prostředí. Současně však nový návrh zákona usiluje o propojení s novým insolvenčním zákonem a ostatními předpisy, které podnikání upravují. Je možno očekávat, že po přijetí zmíněného zákona dojde v relativně krátkém období k novelám navazujících zákonů, a to zejména v oblasti upravující daňovou a účetní problematiku.

Rekodifikace soukromého práva

Tvůrci a předkladatelé návrhu zákona velmi často zdůrazňují jako jednu z vymožeností nové úpravy liberalizaci práva obchodních společností. Ta se má projevit ve snadnějším procesu zakládání obchodních společností. V této souvislosti bývá zmiňována např. možnost založit společnost s ručením omezeným se základním kapitálem ve výši pouhé 1 Kč s tím, že nynější úprava minimální výše základního kapitálu v praxi nikterak zásadně nezlepšuje postavení třetích osob vůči společnosti, ale pouze administrativně zatěžuje podnikatele.

K liberalizaci práva obchodních společností má přispět též možnost vydávat tzv. podílové listy, v nichž by byl inkorporován obchodní podíl společníka společnosti s ručením omezeným. Tím by se usnadnila převoditelnost obchodních podílů. Dále se například má zakladatelům akciové společnosti umožnit, aby si v otázce struktury orgánů společnosti zvolili, zda se přidrží dosavadní úpravy s představenstvem a dozorčí radou nebo zda bude společnost řízena pouze tzv. správní radou. To by mělo obzvláště v případě menších akciových společností zjednodušit jejich fungování, a tím zatraktivnit tento typ společnosti pro zakladatele.

Při odhlédnutí od těchto liberalizačních snah ovšem nelze opomenout, že v některých otázkách přinese zákon v případě přijetí též značné zpřísnění právní úpravy vůči subjektům působícím v obchodních společnostech, a to jak vůči členům orgánů společnosti, tak i vůči společníkům. Jako příklad je možno uvést kvalitativní změnu odpovědnosti statutárních orgánů, resp. jejich členů za činnost vykonávanou ve vedení společnosti, a to především s ohledem na výkon funkce v souladu s požadavkem péče řádného hospodáře. Tyto osoby by mohly napříště v případě insolvenčního řízení ručit za závazky společnosti vůči věřitelům vlastním majetkem, pokud by tak rozhodl soud. Jednalo by se tak o zásadní průlom v otázce odpovědnosti statutárních orgánů. Dále by mělo být v kompetenci soudu zcela zakázat výkon činnosti statutárního orgánu osobě, která porušuje své povinnosti či dokonce přivedla společnost k úpadku.

Rekodifikace soukromého práva

Pokud jde o změnu v postavení společníků, resp. akcionářů obchodních společností, přinesl by zákon o obchodních korporacích v rámci úpravy koncernů institut tzv. vlivné osoby a osoby ovlivněné. Vlivná osoba by mohla být odpovědná za veškerá rozhodnutí, na jejichž přijetí se podílela, a která způsobila újmu osobě ovlivněné. Za vlivnou osobu by tak mohli být považováni nejen členové výkonných orgánů společnosti, ale i společníci společnosti, a to včetně minoritních. Vzhledem k příliš obecnému vymezení institutu vlivné osoby tak zůstává otázkou jeho využitelnost v praxi.

Jakkoliv nikdy nelze s úplnou jistotou předvídat výsledek činnosti zákonodárce, lze s velkou pravděpodobností předpokládat, že v určité podobě budou návrhy těchto zásadních zákonů přijaty. V současné době hladce prošly prvním čtením při zasedání Poslanecké sněmovny dne 8. 6. 2011. V následujících třech měsících budou návrhy zákonů projednávány jednotlivými výbory v čele s ústavněprávním. Již několikrát vyjádřili předkladatelé zákona v čele s ministrem spravedlnosti Jiřím Pospíšilem přesvědčení, že návrhy zákonů by mohly projít celým legislativním procesem do konce tohoto roku, včetně jejich vyhlášení ve Sbírce zákonů. Prozatím je předpokládaná účinnost stanovena již na 1. 1. 2013.

V rámci zákonodárského procesu lze očekávat různé pozměňovací návrhy a stejně tak postupně zvyšující se zájem o novou právní úpravu. Spolu s tím, jak budou předmětné návrhy postupovat legislativním procesem, Vás budeme i nadále informovat o jejich osudu, stejně jako o jednotlivých změnách, které zákony nepochybně přinesou nejen pro podnikatelskou praxi.